

כתב העת הישראלי לצילום

עולם הצילום

גיליון מספר 207 דו"דחון ספטמבר - אוקטובר 2017 המחיר: 39 ש"ח (כולל

דו"ח מבחן:

ניקון D7500

חדשות ניקון:

עצמית זום

70-300mm f/4.5-5.6

**צילום במצלמה,
בהכנת לוח צילום
ובהדפסת תמונות
בשיטות המאה ה-19**

9771565726001

09

01/09/2017

עולם הצילום

7457

חוף אכזיב צולם מרחפן - צילום: זאב שטיין

ראו עמוד 11

הכנת הלוח במעבדה לצילום מבחן

הכנת הלוח במעבדה לצילום מבחן

מאת ניסים סנואה

העמדת הדוגמנית

כיוונים לפני הצילום

צילום הדוגמנית

שנת 1839 מציינת את תאריך המצאת הצילום. אבל מצלמתו של דגר מבוססת על עיקרון "הלשכה האפלה", שהיה ידוע כבר 384 שנים לפני הספירה הנוצרית: כאשר קיים פתח עגול וצר בקיר של חדר חשוך, משתקף הנוף החיצוני על הקיר שממול הפתח, אבל הפוך כי קרני האור נשברות באלכסון. מאז, במהלך השנים פרסמו מדענים רבים מחקרים המבוססים על אותו עיקרון. מבחינתנו היהודים, אפילו הרב לוי גרשון, פרשן המקרא ואסטרונום, פרסם את הלשכה האפלה באחד מחיבוריו. מובן כי היו נסיונות ושיפורים רבים עד המצאתו של דגר, אולם אין זה מקום לציין את כולם ובנוסף, אף לא אחד מלבד דגר עסק בצילום. לכן, מייחסים לו את המצאת הצילום.

אני מקבל הודעות רבות על תערוכות מיחצנים, מתוכן אני מחליט על-פי התוכן ותמונות לדוגמה, איזו לפרסם במגזין "עולם הצילום". כך קיבלתי מיועץ תקשורת מיכאל סולומון, הודעה על התערוכה "בין אור לקופסה": שני צלמים וראשית עידן הצילום - דרור מעיין / ינאי מנחם, המוצגת בגלריית האוניברסיטה הפתוחה ברעננה.

קוראי "עולם הצילום" מכירים את הכתבות ההיסטוריות שלי על צלמים בעיקר ישראלים, שהרי רק מגזין צילום ישראלי יכתוב אודותם ולא מגזינים מחו"ל.

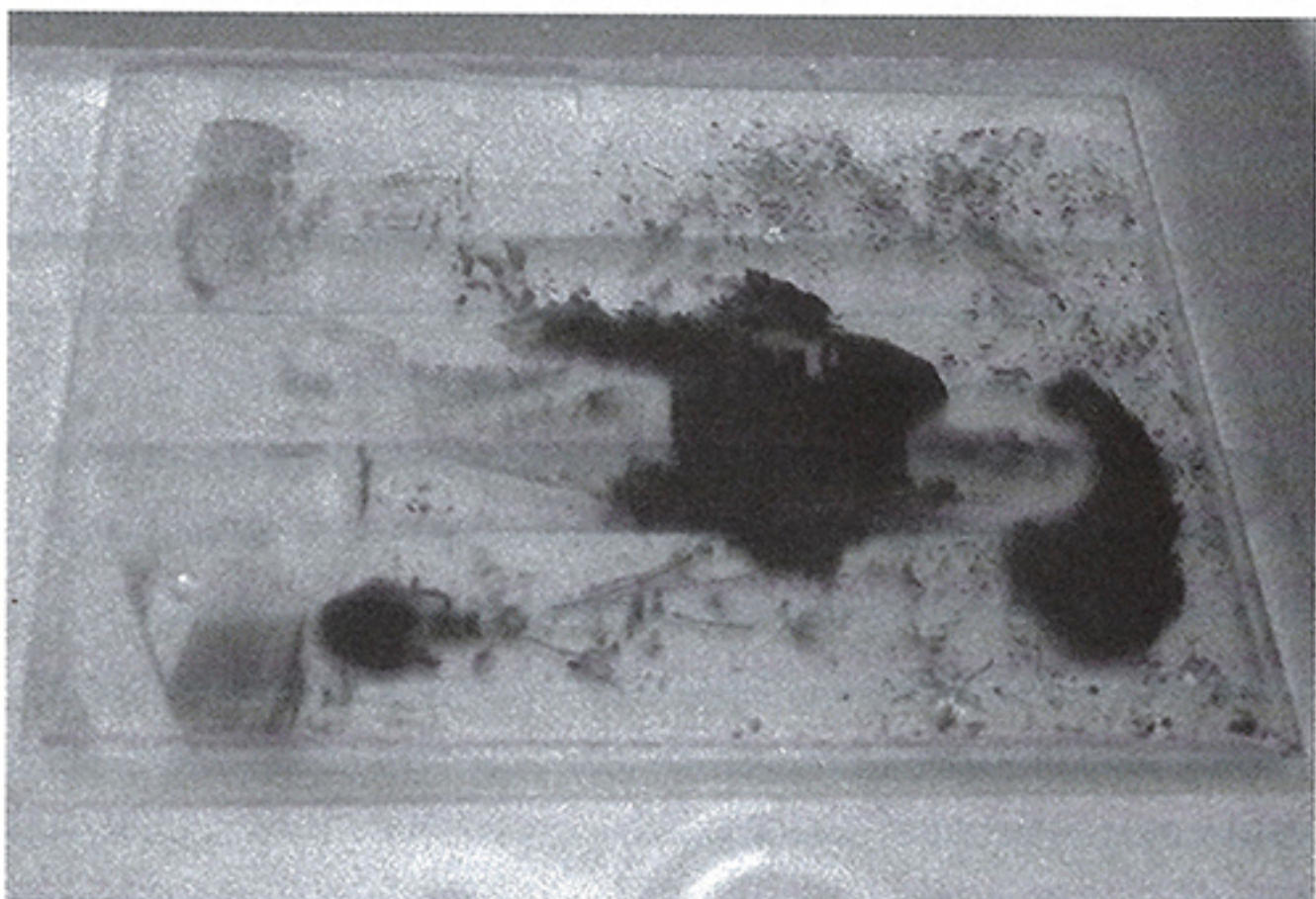
לכן כאשר קיבלתי ההודעה ממיכאל סולומון, מיד פניתי אליו והדגשתי את הפרטים המקצועיים בהם אני מעוניין. מיכאל קישר אותי עם הצלם דרור מעיין והופתעתי מהידע הרב והמעמיק שלו בהיסטוריה של הצילום. דרור הזמין אותי לבקר ב"סטודיו בטכנולוגיה של המאה ה-19" שלו וכך ידגים לי את כל התהליך, החל מהכנת הלוח הרטוב (טכנולוגיה ידועה בשם קולודיון) המצאה הנזקפת לזכות פרדריק סרוטש ארצ'ר בשנת 1851 (12 שנים לאחר המצאת הצילום), הכנת התמיסה, מריחתה על לוח שקוף מזכוכית והדבקתה באמצעות אלבומן (חלבון הביצה) כמצע למלחי הכסף. החיסרון של הלוח הרטוב בכך שמאחר והאתר המצוי בקולודיון מתאדה מהר, חייבים לפתח את הלוח מיד אחרי הצילום. ואכן, לאחר הכנת הלוח דרור יצא מיד לצלם דיוקן ולאחר הצילום מיד פיתח את הלוח. צילמתי את התהליך כולו והתמונות מוצגות כאן בשני עמודים.

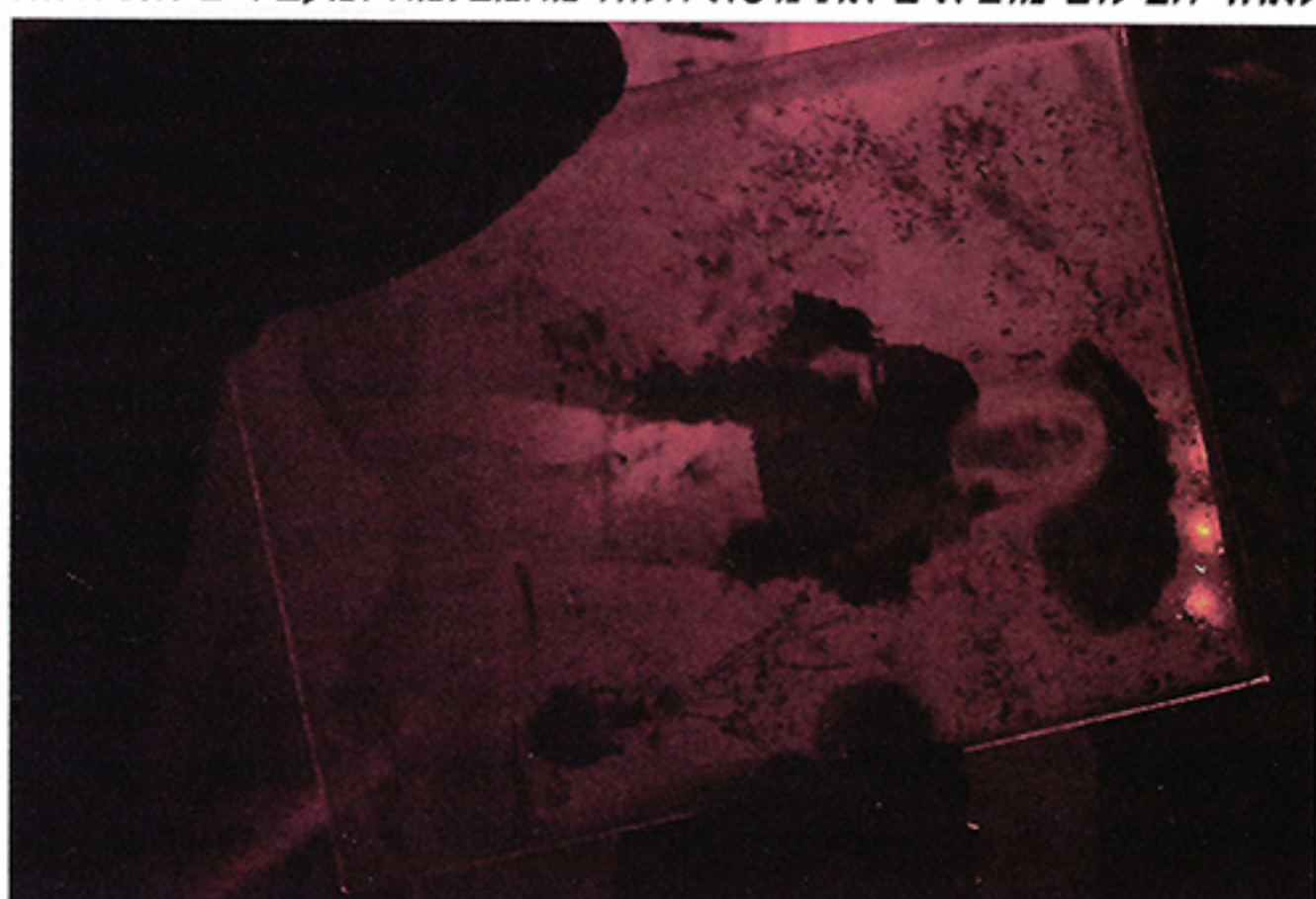
לתמיסת פיתוחו באור אדום לאחר חשיכת המעבדה

לאחר הצילום מוציאים את נושא הלוח מהמצלמה ומעבירים את הלוח

מעבירים את הנגיב לתמיסת קובע ולאחר זמן קצר מדליקים את האור

מפתחים את הלוח עד הופעת הנגיב בגווני הרצויים. בתום הפיתוח

ע"י הדפס-מגע לוח הזכוכית הנגיבי על גבי נייר צילום, כמתואר בעמוד הבא, מתקבלת תמונה פוזיטיבית (הדוגמה משמאל להמחשה)

יתכן כי עבור קוראים אשר להם ניסיון בפיתוח סרטי צילום והדפסת תמונות נראה התהליך קל, אולם בכלל אין זה כך. ראשית, ככל הידוע לי, בארץ אין להשיג את הכימיקלים הדרושים. שנית, גם מי שפיתח סרטי צילום ותמונות לא הכין תחליב (אמולסיה) בעצמו ולא מרח אותה על מצע. עבור הקוראים אשר להם ודאי אין ניסיון, ארחיב מעט על התהליך. שאלתי את דרור היכן הוא משיג את הכימיקלים ותשובתו: מארה"ב.

פיתוח סרט הצילום - בתוך מיכל שופכים תמיסת פיתוח, קובעים את זמן הפיתוח, מכבים את האור כך שיהיה חושך מוחלט, מכניסים את הסרט, סוגרים את המיכל ומוודאים שהוא אטום לאור. בתום הזמן המוקצב שופכים את התמיסה, ממלאים את המיכל מים לשטיפת הסרט (שניות אחדות).

תמיסת קובע - שופכים את מי השטיפה ומכניסים תמיסת קובע. תפקידה לנטרל את רגישות הסרט לאור. אז אפשר להמשיך את התהליך באור רגיל. תמיסת הקובע ממסה את שאריות מלח הכסף הרגיש לאור שנותר בתחליב לאחר הפיתוח.

שטיפה סופית - שטיפה סופית יעילה מבוצעת במים זורמים זמן רב כדי שהסרט יהיה עמיד שנים רבות.

הדפסת-מגע

לאחר ייבוש לוח הזכוכית הנגטיבי יכולים להדפיס ממנו כל כמות תמונות פוזיטיביות ע"י הדפסת-מגע. עבור קוראים אשר מעולם לא עסקו כלל בפיתוח נגטיבים ותמונות, ארחיב אודות תהליך הדפסת-מגע.

הדפסת-מגע היא פעולת העתקה במגע הנגטיב על גבי נייר-צילום במטרה לקבל תמונה פוזיטיבית בגודל הזהה לגודל הנגטיב עצמו. לעומת פיתוח הסרט המבוצע בחושך מלא, הדפסת-מגע, כמו הגדלה, מבוצעת בחדר חושך במנורת ביטחון כתומה או ירוקה המאפשרת להתבונן בתהליך כולו וזאת, מאחר ונייר-הצילום אינו במידת רגישות לאור כמו סרט-הצילום. מעשית, הדפסת-מגע מבוצעת על-ידי הנחת סרט-הצילום הנגטיבי במגע על נייר-הצילום, כאשר פני התחליב של הנגטיב פונים אל פני התחליב של נייר הצילום. מאחר שתחליבי הצילום נוטים להתעקל, מניחים עליהם לוח-זכוכית כדי שיהיו במגע הדוק זה אל-זה. אז מטילים עליהם אור. בעידן הצילום הקונבנציונלי נוח היה להניח אותם על בסיס מכשיר ההגדלה ולהטיל עליהם את האור שלו. בעוצמת האור המוטל ניתן היה לשלוט על-ידי הגבהה או הנמכת ראש מכשיר ההגדלה, או באמצעות פתיחה וסגירת צמצם העדשה. מי שלא היה ברשותו מכשיר הגדלה יכול היה להטיל אור של נורה (לא מעל 25 וואט) ממרחק 2 מטרים לפחות. בכל מקרה, לאחר הטלת האור מפתחים את נייר הצילום, עדיין באור מנורת ביטחון כתומה או ירוקה, בשלוש קערות מוכנות מראש:

הראשונה לפיתוח, השנייה להפסקת הפיתוח והשלישית לקביעה. מכאן אפשר כבר להדליק את האור בחדר ולהעביר את הנייר לשטיפה במים. מעשית, מאז המצאת ה"קלוטיפ" על-די פוקס טלבוט משתמשים באותו תהליך וכך גם הדגים דרור מעיין את פיתוח לוח הקולודיון.

הדפסת-מגע היה היתרון של המצאת ה"קלוטיפ", עליה הכריז הנרי פוקס טלבוט בשנת 1841, שנתיים לאחר הכרזת ה"דגרוטיפ" בשנת 1839. כאשר אני מציין שנה, אין זו שנת ההמצאה אלא שנת ההכרזה על ההמצאה. אין ממצא אשר הצליח מיד לקבל את תוצאת פרי המצאתו, אלא לאחר שנים רבות של נסיונות ושיפורים. טלבוט, כאמור, הכריז על המצאתו בשנת 1841, אולם במוזיאון למדע בלונדון למשל ניתן לראות ציור וילה מלזי ואגם קומו באיטליה, אותו ביצע טלבוט בשנת 1833 בעזרת "קאמרה לוצידה" (טלבוט הגיע לצילום בגלל כשלונותיו בציור). כמו כן מוצג במוזיאון תצלום חלון אחוזתו של פוקס טלבוט אותו צילם ב"קאמרה אובסקורה" בשנת 1835. כלומר רק 6 שנים לאחר מכן הכריז על המצאתו.

טלבוט ייצר מספר מצלמות בגדלים שונים כי אז לא היו קיימים מכשירי הגדלה וכל תמונה בהדפסת-מגע היתה בגודל הנגטיב ממנו נוצר.

(מאותה סיבה לדגור היו מצלמות בגדלים שונים). את מצלמותיו כינה טלבוט "מלכודת עכברים". החיסרון של שיטת טלבוט, ה"קלוטיפ", היה הנגטיב על גבי נייר אשר בהדפסת-מגע הסיבים של הנייר גורמים להפסד בחדות ובניגודיות.

משך שנים חיפשו פתרון כאשר היה ברור כי המצב האידיאלי עבור הצלמים היה המצאה המספקת את יתרונות ה"דגרוטיפ" ו"הקלוטיפ" בתהליך אחד - כלומר, שניתן יהיה לקבל את הבהירות ואת הפירוט אשר ב"דגרוטיפ" ובנוסף, היכולת להדפיס תמונות רבות במהירות ובעלות נמוכה אשר ב"קלוטיפ".

במילים אחרות, היה צורך בהמצאת נגטיב על בסיס שקוף במקום נגטיב הנייר של טלבוט. הגיעו למסקנה כי האפשרות היחידה היתה שימוש בזכוכית שקופה. אז התעוררה הבעיה: ציפוי בכימיקלים רגישים לאור את המשטח החלק של הזכוכית, בעיה שלא היתה קיימת בנייר כיוון שספג חומרים אלה. תחילה נראה מתאים לכך כמצע למלחי הכסף האלבומן, סוג חלבון שהלובן בביצה עשוי ממנו.

כפי שתגליות רבות תרמו לצילום לפני המצאתו ואיש לא חשב בכיוון זה, כך קרה גם הפעם: כימאי צרפתי בשם לואי מאנר אשר ערך ניסויים ללא קשר לצילום, גילה כי כאשר ממיסים ניטרו צלולוזה בתמיסת אתר ואלכוהול, נוצר נוזל דביק המתייבש בשכבה שקופה קשה. לואי מאנר קרא אודות תצלום ספינה אותו צילם סר ג'ון הרשל (Sir John Herschel) בשנת 1839, תצלום שהיה על לוח זכוכית בציפוי קולודיון ולא עסק יותר בכך.

סר ג'ון הרשל לא היה צלם אלא מדען וחוקר רב-פעלים, מתמטיקאי, אסטרונום, כימאי והביע ענין בתחומים רבים נוספים. הוא אשר גילה את הכימיקל נתרן תיוסולפט כתמיסת קובע אשר תפקידה לנטרל את רגישות הסרט או התמונה לאור לאחר הפיתוח וכך אפשר להמשיך את התהליך באור רגיל. תמיסת הקובע ממיסה את שאריות מלח הכסף הרגיש לאור שנותר בתחליב לאחר הפיתוח. את המידע אודות התגלית שלו העביר לדגור ולטלבוט ובכלל, נעשה שימוש בה עד ימינו. בשנת 1839 לא היו מונחים צילומיים והוא גם אשר הציע את המילים פוטוגרפי, נגטיב, ופוזיטיב, בהן משתמשים עד ימינו כמעט בעולם כולו.

צינתי לעיל את רגישות החומר הצילומי. בראשית הצילום לא היו מידות רגישות, אולם זו היתה כה נמוכה שנדרשה חשיפה ארוכה מאד וכדי לצלם דיוקן נאלצו להחזיק את ראשו ללא תזוזה בהתקן מחובר לכיסא, כמתואר משמאל. רגישותם של לוחות זכוכית ציפוי קולודיון אמנם גבוהה יותר, אבל עדיין יש צורך בהתקן זה בצילום דיוקן.

דרור מעיין מדגים נגטיב על זכוכית

בראשית הצילום היה ביקוש לתמונות בצבע, אולם כימאים החלו לחקור ולעסוק בניסויים בשלבים מאוחרים יותר. לכן, כדי לספק את רצונם של לקוחותיהם, העסיקו צלמים ציירים לצביעת תצלומים ידנית. אפשרויות נוספות היו שימוש במגוונים והפופולריות ביותר היו:

■ **ציאנוטיפ (cyanotype)** - הדפס בגוון כחול;

■ **ספיה (sepia)** - הדפס בגוון חום-אדום.

בנוסף, כדי להרחיב את אפשרויות הצילום, פעלו להמצאת תהליכים חדשים. הלוח הרטוב, הקולודיון, היה פתח לאפשרויות נוספות והפופולריות ביותר היו:

■ **אמברוטיפ (Ambrotype)**

■ **טינטיפ (Tintype)**

בכל אלה עוסק מעיין דרור וארחיב אודותם.

■ **אמברוטיפ (Ambrotype)**. שם הממציא

אמנם James Ambrose Cutting, אולם אין כל קשר בין השם Ambrose ובין ההמצאה Ambrotype בשנת 1854. כפי שהיה מקובל בראשית המצאת הצילום שימוש במילה יוונית, פירוש המילה היוונית Ambrotype הוא נצחי. מעשית, Ambrotype הוא קולודיון על לוח זכוכית, אך לא נגטיבי אלא קולודיון פוזיטיבי. כלומר, כמו בצילום דגרוטיפ בראשית הצילום ובצילום פולארויד, המצאתו של ד"ר לנד אותה הדגים בשנת 1947, כל תצלום הוא מקור פוזיטיבי.

בשלהי שנות ה-50 של המאה ה-19, פופולריות האמברוטיפ גברה על הדגרוטיפ. בשלהי שנות ה-60 של המאה ה-19, הועדף ההדפס על נייר צילום אלבומן מלוחות זכוכית קולודיון נגטיבים.

לוח הזכוכית הנגטיבי היה מונח על רקע שחור, או ע"י ציפוי צד אחד של הלוח בלכה שחורה. בכל מקרה הונח לוח זכוכית על צד האמולסיה השברירית כדי להגן עליה, והמכלול הוכנס במסגרת מתכתית.

התהליך היה על-ידי ציפוי צד אחד של לוח זכוכית עם שכבה של קולודיון מטופל עם יוד ואז טבול בתמיסת כסף חנקתי. הלוח הוכנס במצלמה בעודו רטוב. זמן חשיפתו 5-6 שניות. אז הלוח הוכנס בתמיסת פיתוח ואחריה בתמיסת קובע כמו בתהליך קולודיון רגיל המתואר בעמוד 45. כאשר צופים בתוצאה הנגטיבית על רקע שחור, היא נראית תמונה פוזיטיבית: האזורים הלבנים נראים שחורים, הבהירים נראים כהים, וכהים נראים בהירים.

■ טינטייפ (Tintype)

בעמוד הקודם ציינתי כי כדי להרחיב את אפשרויות הצילום, פעלו להמצאת תהליכים חדשים. הלוח הרטוב, הקולודיון, היה פתח לאפשרויות נוספות והפופולרית ביותר אחרי אמברוטיפ (Ambrotype) היתה תהליך בשם **טינטייפ (Tintype)**. התהליך תואר לראשונה בצרפת בשנת 1853, אולם בשנת 1856 נרשם פטנט ע"י צלם בארה"ב וע"י צלם אחר באנגליה. צלמים רבים העדיפו אותו על הדגרוטיפ, הקולודיון והאמברוטיפ ומעניין כי אפילו מעיין דרור, העוסק בצילום בטכנולוגיה המאה ה-19, הביע את העדפתו בעודו מציג תצלומי טינטייפ שהוא מבצע.

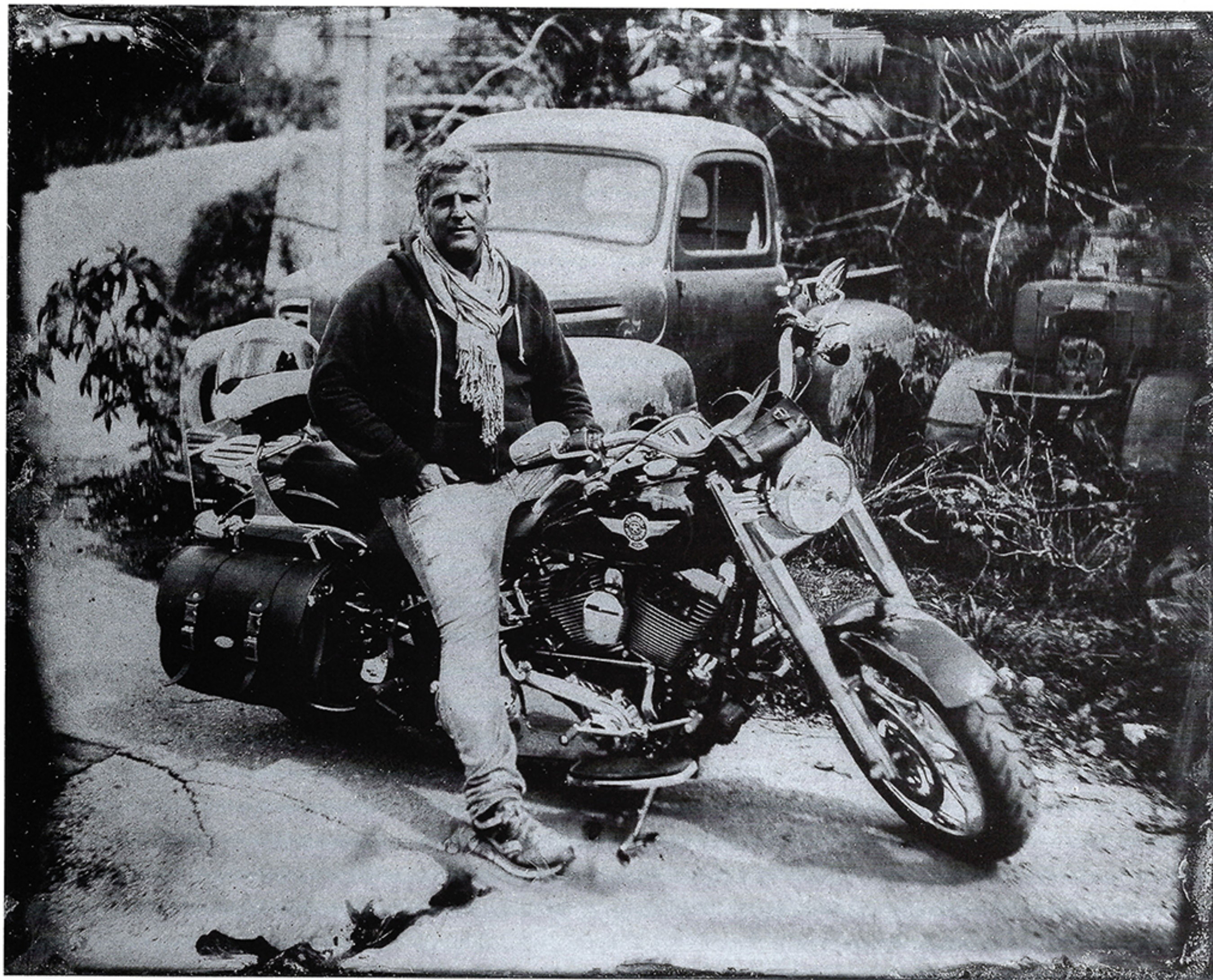
מעשית, טינטייפ הוא תצלום בשיטת הקולודיון הרטוב, אך הוא לא נגטיבי אלא פוזיטיבי ישיר ולא על מצע זכוכית אלא על לוח מתכת דק מצופה לכה כהה או אימל המשמש מצע לתחליב צילומי.

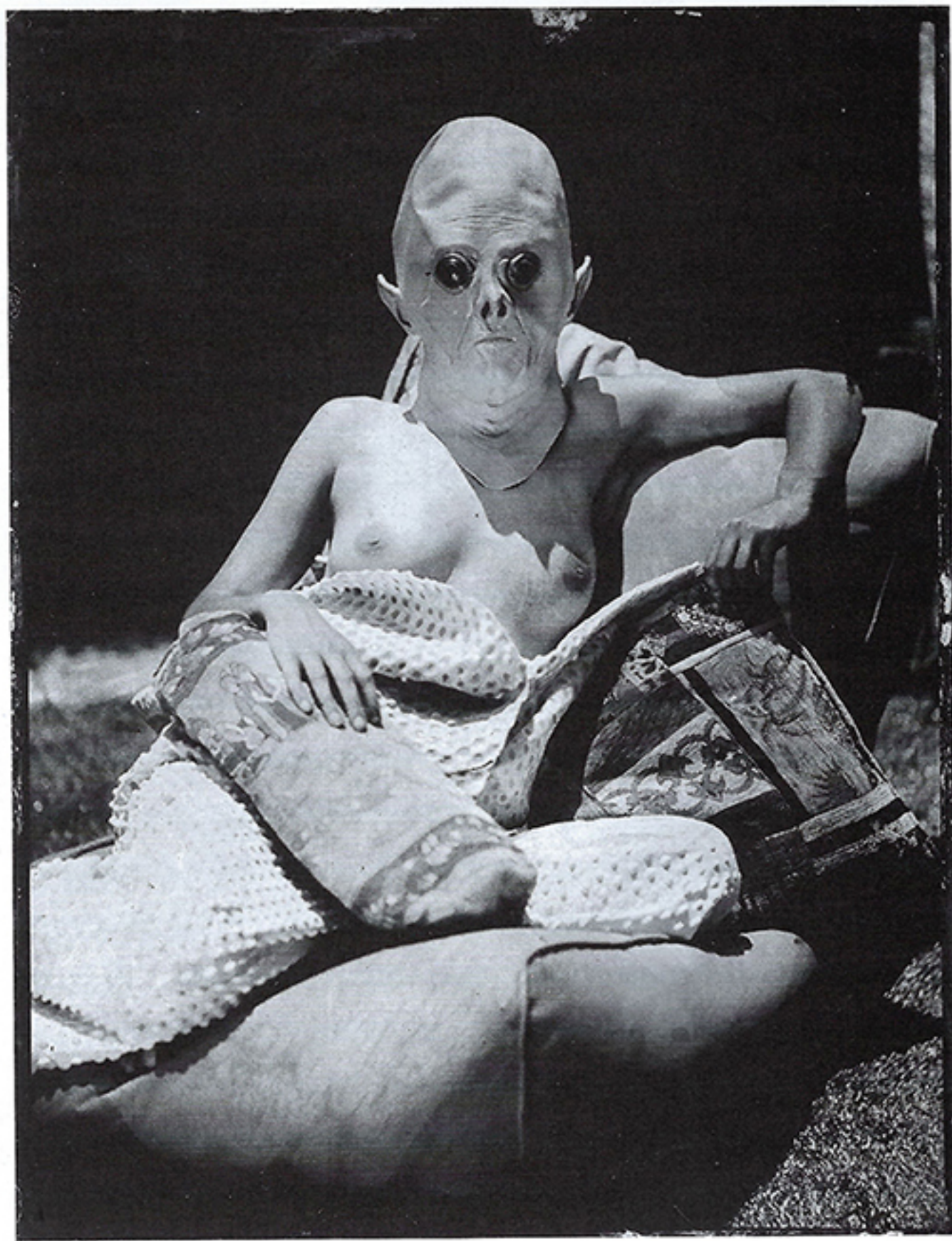
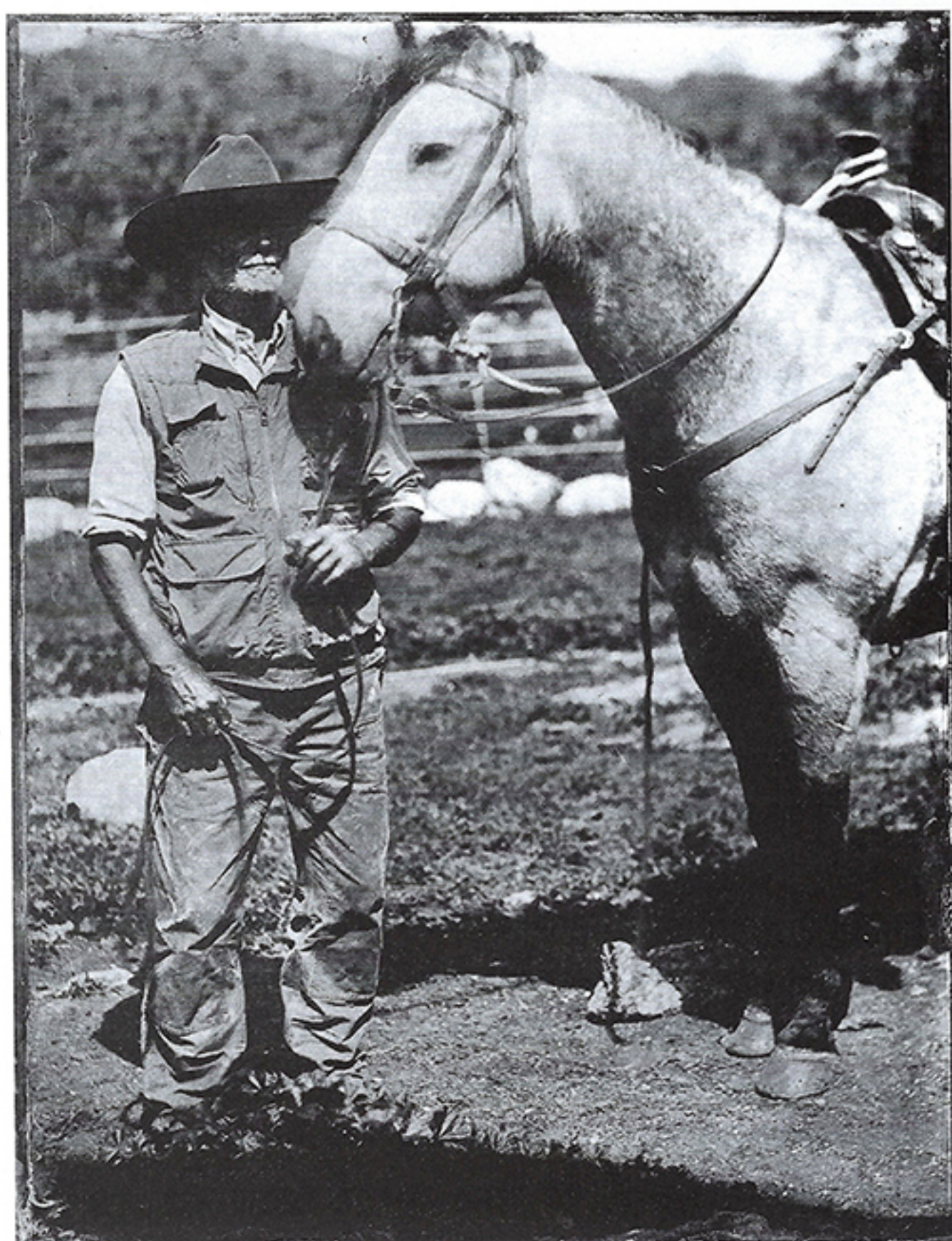
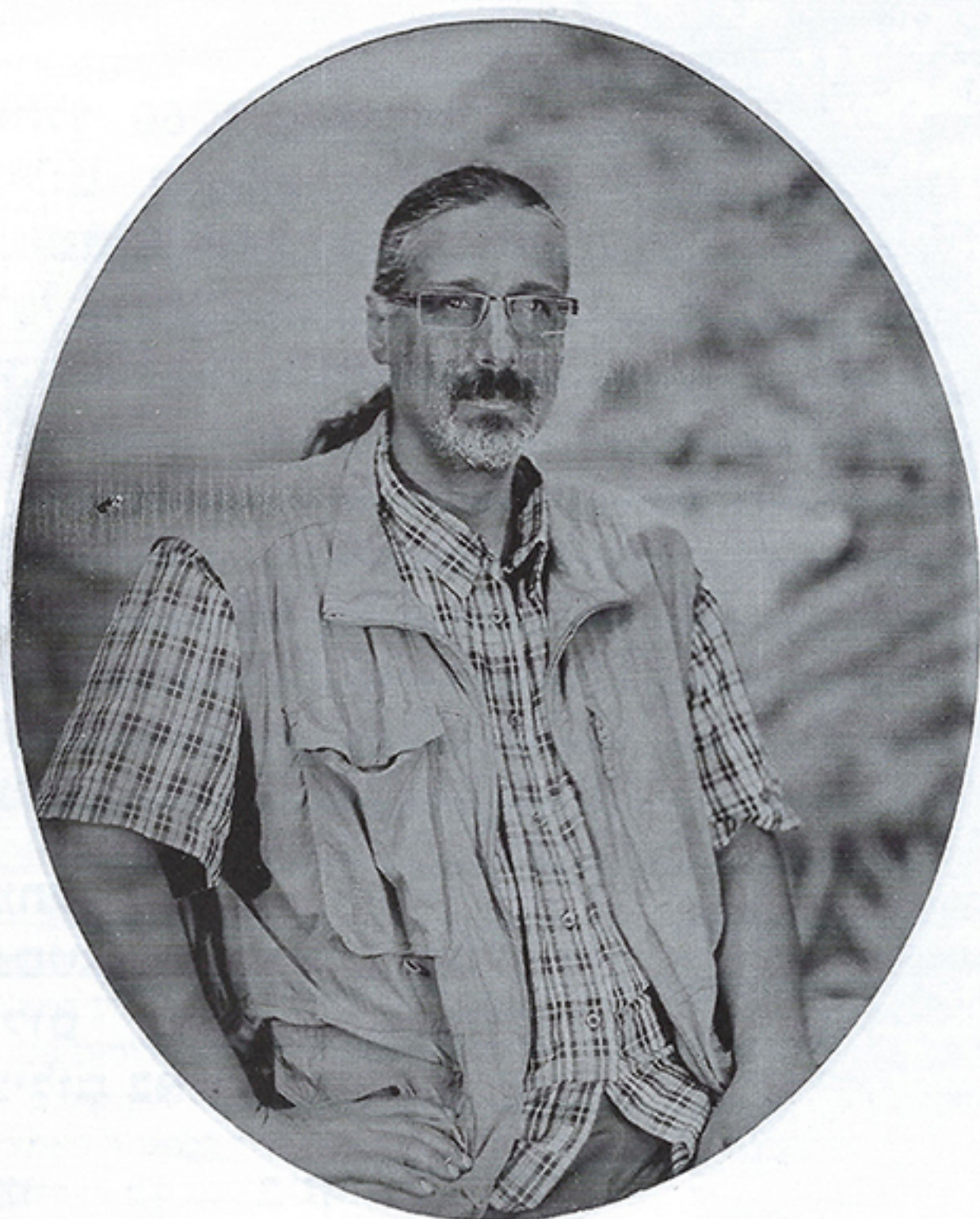
דיוקני טינטייפ צולמו תחילה באולפן צילום רגיל, אולם מאוחר יותר צולמו מגוון נושאים באוויר הפתוח.

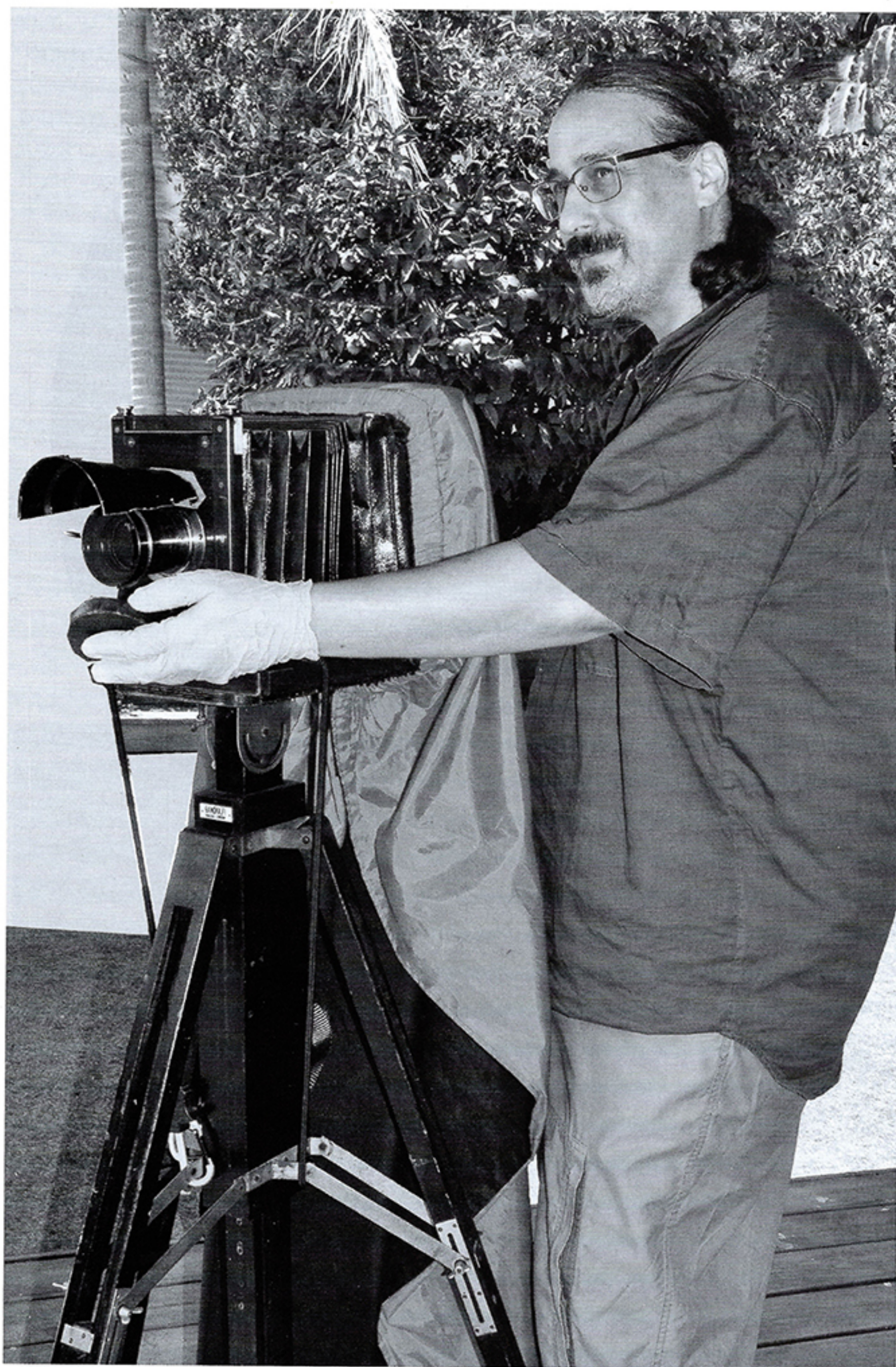
טינטייפ היה גם בשימוש צלמי רחוב. מאחר והתחליב במצע המתכתי לא היה צריך להתייבש, יכול היה הצלם לפתח ולמסור את התצלום ללקוח דקות אחדות לאחר הצילום.

מעיין דרור מסר לי מספר תצלומי טינטייפ רב וחלקם, שהם בשחור-לבן, מוצגים כאן.

מעיין דרור הוא אמן בנפשו וצובע תצלומים ידנית, כפי שהיה נהוג במאה ה-19 בראשית הצילום. תצלומי טינטייפ בצביעה ידנית מוצגים בסוף הכתבה.

מי אתה דרור מעיין?

במהלך 60 שנים שאני עוסק בצילום ובעיקר בצילום צילום ובהיסטוריה של הצילום, הכרתי אלפי צלמים, ביניהם מקצועיים, חובבים ברמה מתקדמת גבוהה ואמנים.

מעל מחצית השנים הללו אני מוציא לאור את המגזין לצילום, "עולם הצילום", שהוא נכון להיום היחיד בישראל לצילום בעיתונות המודפסת.

במהלך שנים אלה ביקרתי בפסטיבלים לצילום, בתערוכות צילום בגלריות ובמוזיאונים לצילום בארץ ובעולם.

כמו כן ביקרתי בגדולי המוזיאונים לצילום בעולם וביניהם המוזיאונים של ממוציאי הצילום:

הממוציא הראשון שהיה בצרפת – מוזיאון נייפס (ולא דאגר), הממוציא השני באנגליה – מוזיאון טלבוט.

הקדמה זו, כדי להגיע לעיקר: במהלך 60 שנים הכרתי, מתוך אלפי צלמים, אחדים בלבד שהם אספני מצלמות, או אספני צילומים עתיקים, ורק לאחרונה נודע לי על צלם שאינו רק אספן מצלמות עתיקות, אלא היחיד בארץ אשר מצלם ומדפיס תצלומים בצילום מקורי של המאה ה-19, ולפיכך היחיד בארץ העוסק בצילום עתיק בכללותו, מעשי ולא רק תיאורטי. לכן, כמובן, עורר את סקרנותי. שם הצלם: דרור מעיין.

על כן, מי אתה דרור מעיין?

סדרת תצלומי "Close Up Intimacy" הוצגה בגלריה Die Akt-Galerie 2004 בשנת 2005 דרור היה אמן אורח בדיסלדורף, גרמניה, שם הציג תערוכת צילומים וציורים "Düssel(r)ORf".

סדרת תצלומי "גראפיטי בברלין" זכתה לעניין רב והוצגה בתערוכות יחיד גדולות, בין ב'פירמידה' – המרכז לאמנות עכשווית בחיפה (2006) ובאוניברסיטה הפתוחה (2007).

דרור מעיין, צלם וצייר מקצועי ופעיל מזה שנים רבות בארץ ובעולם ובמהלך חייו, עשרות תערוכות ופרוייקטים.

דרור למד אמנות במכון אבני ובבית ברל ובמסגרת התואר השני באוניברסיטה העברית למד שנה בבצלאל.

תקופה ארוכה לימד ציור ורישום בבתי ספר ואקדמיות לאמנות שונות בארץ ובינן ב'ויטל' – המכון הלעיצוב, 'במרכז לאמנויות' ביפו וב'וויצו', חיפה. בראשית שנות ה-2000 דרור חזר והתמקד בעיקר בתחום הצילום.

"דרור מעיין יצא לשוטט ברחבי ברלין עם המצלמה שלו בחיפוש אחר אתגרים ויזואליים שיהוו קרקע פורייה ליצירה. הוא מצא עצמו מהלך ברחובותיה המוזנחים, אך הצבעוניים והמעניינים של מזרח העיר שהיו ניגוד בולט למערב העיר "המלוקק" והשמור. במהלך אותם סיורים גילה דרור את אמנות הגרפיטי הייחודית של ברלין. קירותיה המוזנחים של העיר המזרחית משמשים קרקע פורייה לאמנים עלומים שאינם מסתפקים בריסוס כתובות וכתמי צבע, אלא עושים שימוש גם במדבקות, ומגזרות נייר. חלק מהכתובות הללו כללו ריסוס בשבלונה של פטרייה ודרור מצא את עצמו יוצא לחפש פטריות, מאתר אותן ו"קוטף" אותן לצרכיו. כמו הפטריות, כך גם אמנות הרחוב של ברלין, צצה בן לילה, וכדי ליהנות ממנה יש לקטוף אותה במהרה לפני שתאבד את חיוניותה. דרור תיאר את היציאה לצלם את הגרפיטי כיציאה ל"קטיפ פטריות" טריות לאחר הגשם. בכל בוקר יצא דרור לצלם, ובכל בוקר מצא "פטריות" חדשות ומפתיעות כמותן לא פגש ביום הקודם. ככל שהעמיק והתעניין בעולמם של אמני הרחוב בברלין, כך נשבה בקסמם והחל לתעד את עבודתם. הצילומים בתערוכה אינם תיעוד גרידא, אלא יצירות העומדות בפני עצמן. האמן מסב את תשומת ליבו של הצופה לשפה מורכבת מבחינה רעיונית ואסתטית, אבל הוא אינו מסתפק בכך, אלא מנתק את היצירה מהקשר המקורי שלה ויוצר באמצעותה יצירה חדשה משלו." (דר. יוחאי רוזן, אוצר התערוכה, מתוך קטלוג התערוכה 'פטריות')
 "בחבורת "מטרופוליס ברלין" הוקדשה כתבה שכותרתה "פטריות אחרי הגשם" לצילומים אלו. "פטריות אחרי הגשם" היה שמה של תערוכה של הצלם דרור מעיין, שיצא עם אור בוקר לצלם את יצירות האמנות שצצו ברחבי העיר. בעדשתו הוא לכד עבודות אירוניות, שבקווים פשוטים ובלא מלים מעבירות רעיונות ומחשבות." (מתוך מטרופוליס, ע. 85)

הנושא עצמו, בלי מסכות, בלי עומס של פרשנות, בלי אפקטים מלאכותיים, בלי להזדקק לפעלולים של מצלמה או של תאורה. אלה צילומים פשוטים וישירים, שלא נועדו להדגיש את הצלם ואת ה'מניירות' שלו, אלא ללכוד ולמסגר באמצעות המצלמה את התמונות הנקלטות במבטו." (אברהם אילת, אוצר התערוכה במוזיאון הימי הלאומי, מתוך קטלוג: סימני ים) פרויקט זה גם זיקה את דרור בפרס מקרן תרבות חיפה.

בשנים 2006-2010 שימש דרור צלם ראשי בפרויקט רב שנתי של Kunsthistorisches Institut in Florence לצילום מונומנטים בהרי הקווקז (גיאורגיה וארמניה). אלפי צילומיו מפרויקט זה נמצאים בארכיון של KHI, חלקם מוצגים בתערוכה ווירטואלית <http://photothek.khi.fi.it/documents/oau/00000137>. בנוסף לעבודתו כצלם המשלחת, יצר דרור גוף עבודות רחב של חיי היום יום והאנשים החיים בקווקז. צילומיו הוצגו בכמה וכמה תערוכות בארץ, בפירנצה ובטביליסי.

"הצלם מזמין אותנו להרהר בעבר המתקיים בהווה, בהמשכיות, בשבר, בשימוש מחדש ובחיים זה לצד זה, בימינו אנו, של דימויים ושל מונומנטים מזמנים עברו. פעמים הם בצל סכנה או זנוחים, ופעמים כמו נוצקו בהם חיים חדשים, אך הם לעולם לא רק שם כדבר 'טבעי', שניתן להנציח או לתעד בקלות. העובדה שהמרפאה אינה מתבוננת בדמויות הראשיות בציור קיר או מגיבה להן – דמויות שהן בו זמנית קרובות ורחוקות – פותחת צוהר להרהורים על עבודתה ועל מעורבותו שלנו בצילום. זה האחרון הוא יצירת אמנות בזכות עצמה, הערה אמנותית על חוויה משותפת שהובילה את דרור מעיין ליצירת אוסף צילומים כפול בגיאורגיה ועל גיאורגיה, בעבר ובהווה. למעשה, חלוקת הצילומים לקבוצות של תיעוד ואמנות עמדה בבסיס שיתוף הפעולה שבין החוקר לאמן." (פרופ' ד"ר גרהרד וולף, מתוך קטלוג גיאורגיה: מסע בזמן)

סדרת צילומים אחרת – "סימני הים" הוצגה בתערוכת יחיד במוזיאון הימי בחיפה (2006) ובמרסיי, צרפת (Galerie de l'Espace Culture à Marseille, France). "דרור מעיין מהלך על חוף הים ומנסה להגדיר לעצמו תוך כדי התבוננות וצילום את עניין הגבולות. הכול כאן נפגש: מים ושמים, חול וגלים, אדם וטבע, טבע וטבע האדם, וגם – יופי נשגב וכיעור מביש". "פיטר הנרי אמרסון (1856-1936), מי שלדעת רבים נחשב לאבי הצילום הישיר, טען שהצילום הוא אמנות עצמאית בעלת תכונות ייחודיות, שיש להשתמש בהן ולהדגישן. הוא התנגד לכל ניסיון לשוות לצילומים דמיון לרישום, תחריט או ציור. הוא חזר וטען בלהט, כי מי שאינו מסוגל לזהות "תמונות" בטבע, לא יוכל לעולם להיות אמן צילום. דומה כי דרור מעיין פועל ברוח זו, ויהיה נכון לקבוע שעקרונות הצילום הנטורליסטי של תחילת המאה העשרים מתאימים לאישיותו. הוא מצלם בצורה ישירה את

"Facing the Wall"

Walther König Verlag, Thames and Hudson, 2011

בשנת 2011 יצא לאור ספר צילום גדול של דרור מעיין, Facing the Wall, באחת מהוצאות ספרי האמנות הטובות באירופה, (Thames and Hudson) Walter König Verlag (http://www.buchhandlung-walther-koenig.de/isbn_3865609481.aspx).

מזג האוויר ויד האדם, מתערבים ללא סוף ביצירה ענקית זו ומשנים אותה ללא הפסק. מעיין בוחר לבדוד ולהדגיש יצירות וקטעים מסוימים של החומה, ועם זאת זהו צילום רחוב במיטבו, מסמך חזותי העוקב אחר האינטראקציה שבין החומה לסביבתה האנושית והפיזית.

מאז סיום הפרויקט פורקה החומה לגמרי, וכל הציורים שעיתרו אותה נעלמו כלא היו. גם קטעים אחרים שלה השתנו ללא הכר - חלקם נעלמו, חלקם כוסו בכוונה, אחרים הפכו עם הזמן לשטחי תעמולה ופרסומת. מצלמתו של מעיין מנציחה את תקופת השיא הראשונה ואולי האותנטית ביותר של הגרפיטי על 'המונומנט' הגדול במזרח התיכון.

למוקד לעלייה לרגל לאמני גרפיטי מכל העולם ושימשה כקנבס ענק לביטוי דעות ועמדות, תחושות ותקוות, ומסרים חברתיים ופוליטיים נוקבים וחריפים. בין האמנים שהשאירו חותם על החומה ניתן למצוא אמני גרפיטי ידועים מרחבי העולם כבנקסי (Banksy, אנגליה), סוון (Swoon, אמריקה), הקבוצה הבראזילאית והצלם הצרפתי ג'.ר. (J.R.).

הספר מהווה מסמך היסטורי מרתק ונדיר בהיקפו. בדומה לגרפיטי שהיו על חומת ברלין, ציורי הגרפיטי על חומת ההפרדה מהווים ביטוי אמנותי אותנטי למציאות מורכבת הקיימת בשטח בנקודת זמן קריטית. תצלומיו של דרור מעיין מתעדים את החומה כפאזל ענק, בו מרכיבות יצירותיהם של האמנים רצף דינאמי בעל חיים משלו. גרפיטי חדש המכסה את הישן,

הספר, המלווה בטקסטים של שני עורכיו, פרופ' שלם (Shalem), מאוניברסיטת מינכן, ופרופ' וולף (Wolf) העומד בראש המכון לחקר האמנות בפירנצה (Max Plank Institute) ומציג פרויקט תיעודי מקיף של הגרפיטי על חומת ההפרדה בין ישראל לרשות הפלסטינית. בספר כ-250 תצלומי צבע משני צדי החומה שצולמו על ידי דרור מעיין, העובד ומציג בארץ ובעולם ומשתתף בפרויקטים בינלאומיים רבים (www.maayandror.co.il).

מאז הקמתה היוותה חומת ההפרדה מוקד להתעניינות תקשורתית רבה והתקיימו סביבה דיונים רבים בנושאים פוליטיים, בטחוניים וחברתיים. בשנת 2005 הפכה לאובייקט המצולם ביותר בעולם. לקראת שנת 2007, השנה בה צולם רוב הפרויקט, הפכה החומה

צילום בטכנולוגיות של המאה ה-19

בשנים האחרונות התמחה דרור בטכנולוגיות הצילום של המאה ה-19. בתקופת שהותו בארה"ב עבר מספר השתלמויות בבית ג'ורג' איסטמן (George Eastman House), ברוצ'סטר, ניו יורק, בהנחיית מומחה בעל שם עולמי לטכנולוגיות צילום עתיקות - מרק אוסטרמן. בחזרתו ארצה פתח דרור סטודיו לצילום עתיק. דרור משתמש בציוד מקורי ונדיר הכולל מצלמות אותנטיות ונדירות בנות כ-150 שנה. הצילום נעשה בטכנולוגיית של הקולודיון הרטוב (לוח רטוב) על זכוכית או מתכת (טינטייפ/אמברוטייפ) המתוארות בעמודים הקודמים והנגטיב מזכוכית מודפס בתהליך ידני בטכנולוגיה של הדפס-מגע (אלבומין, הדפס מלח, סיאנוטיפ), בדיוק כפי שעשו הצלמים במאה ה-19 (ראה בתחילת הכתבה) או כהדפס אנלוגי-כימי בחדר חושך.

כצייר דרור לא עוצר בתהליכים של המאה ה-19 אם כי הם תמיד נקודת המוצא, מהם הוא ממשיך ועובד במדיומים פיזיים שונים (רישום, תחריט, ציור הדפס). כך שהצילום הראשוני משמש כקנבס ליצירה מורכבת ומתוך אינטרפרטציה אמנותית אין-סופית בא לידי ביטוי חזונו האמנותי הקושר בין ההיסטוריה של הצילום ואמנות מודרנית עכשווית.

סדרת עבודות שנעשו בטכנולוגיה זו מוצגת כעת בגלריית האוניברסיטה הפתוחה ברעננה בתערוכה זוגית ששמה "בין אור לקופסה". מעיין מציג את הסדרה, קאובי ישראלי, המלווה את אלי בראון, בוקר ישראלי ובעל חוות הבקר והרכיבה "מכורה" במושב כרם מהר"ל. הצילומים כולם נוצרו בטכנולוגיה המוקדמת של הקולודיון הרטוב, טכניקה המחייבת הכנת הלוחות, צילומם ופיתוחם המידי בשטח תוך זמן קצר, לפני שהקולודיון מתייבש. לשם כך משתמש האמן באוהל חושך נייד שבו מתבצעים כל שלבי העבודה, באותם התנאים של ראשית עידן הצילום. תהליך היצירה נמשך בסטודיו של האמן. הנגטיבים והפוזיטיבים עוברים שלבי עיבוד ידניים נוספים ההופכים כל דימוי ליצירה מקורית, אחת ויחידה בעידן של שעתוק וייצור המוני (מתוך טקסט קיר של התערוכה).

ללא תיווך של תיבות זכוכית ותאורה מעומעמת כפי שיצירות נדירות אלו מוצגות בדרך כלל בגלריות ובמוזיאונים ברחבי העולם.

מפגש כזה שיכלול הדגמה של תהליך הצילום בלוח רטוב (קולודיון) ייערך ביום נעילת התערוכה 'בין אור לקופסה' ובמקביל להשקת הקטלוג, באוניברסיטה הפתוחה ברעננה.

במקביל לעבודתו כצלם דרור ורעייתו אוספים מזה כעשרים שנה צילומים, מצלמות וציוד אותנטי מגוון מהמאה ה-19. כיום האוסף הפרטי שברשותם הוא המגוון והמקיף ביותר הקיים בארץ.

בני הזוג משתמשים באוסף זה לצורך הרצאות וסדנאות בהן מתאפשר מפגש אינטימי עם האובייקט המקורי וניתנת אפשרות נדירה וחד פעמית לגעת ממש ולהתבונן מקרוב בפרטי הפרטים של תצלומים וחומרים נדירים בני למעלה ממאה שנים,

בפרויקט נוסף, שמתוכנן להיות מוצג כשנה במוזיאון 'הכט', באוניברסיטת חיפה, בראשית 2019 פוסע דרור בעקבותיהם של פאלמר ודרייק, ארכיאולוג-חוקר וצלם בריטיים ידועים שערכו ב-1870 מסע לנגב ותעדו בו לראשונה אתרים ארכיאולוגיים. דרור מצלם את האתרים באותה הטכנולוגיה ששימשה את החוקרים ומשתמש במצלמה דומה בת כ-150 שנה ברוח הצילומים שצולמו על יד חוקרי ה-PEF 150 שנה לפני כן. במסגרת התערוכה יערך כנס חוקרים בינלאומי ויושק קטלוג.

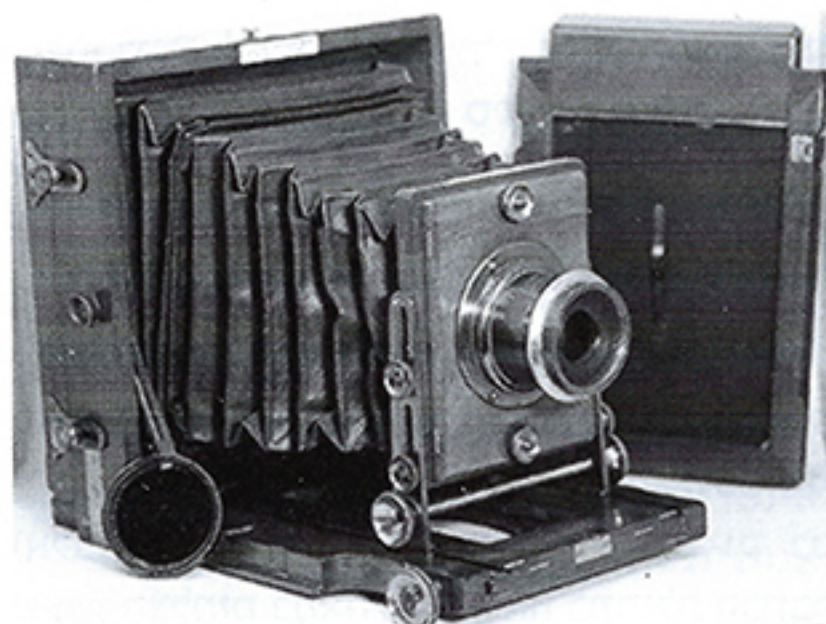
מצלמות סטריאוסקופיות מסוף המאה ה-19 וראשית המאה ה-20 ומצלמת Graflex משנות השלושים של המאה ה-20.

מצלמת הדגל בה הוא משתמש באופן רגיל היא Ross of London בפורמט 10x8 אינץ' משנת 1875.

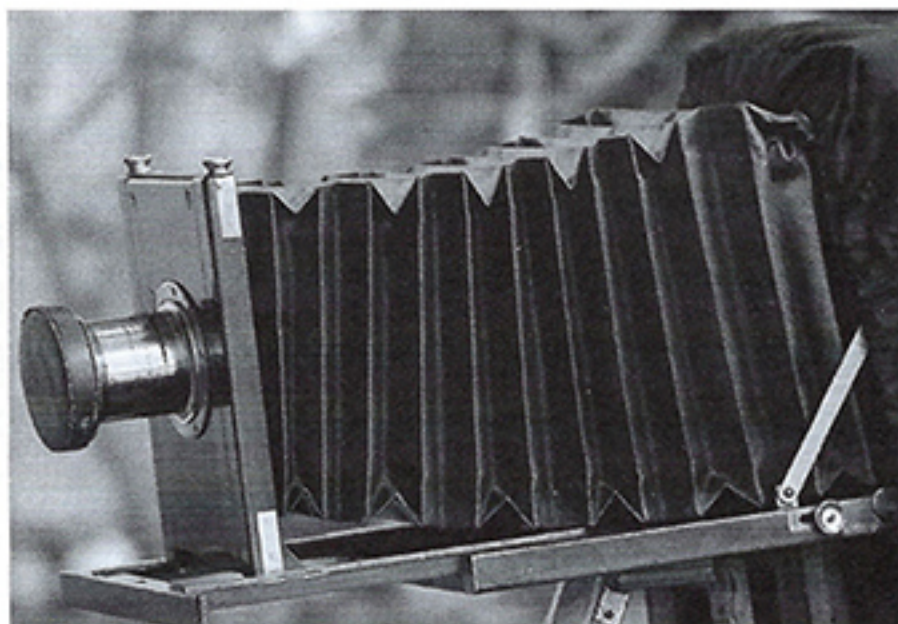
להלן מצלמות עתיקות, אוסף של דרור מעיין.

דרור מעיין מצלם במגוון רחב של מצלמות היסטוריות מקוריות בפורמטים גדולים שונים. ביניהן Lancaster and son משנת 1890 בפורמט 7x5 אינץ', קודאק מס' 2 (Kodak no. 2 string set box camera) משנת 1889, משנות ה-90 של המאה ה-19 בפורמט 5x4 אינץ', מצלמת פורטרטים גדולה של Century משנת 1898,

לאחרונה חזר דרור ממסע צילומים באנגליה בו צילם במצלמה היסטורית נדירה: הקודאק מס' 2 (Kodak no. 2 string set box camera) משנת 1889, הדגם ששינה את פני הצילום וההיסטוריה האנושית עם המצאתה ע"י ג'ורג' איסטמן.

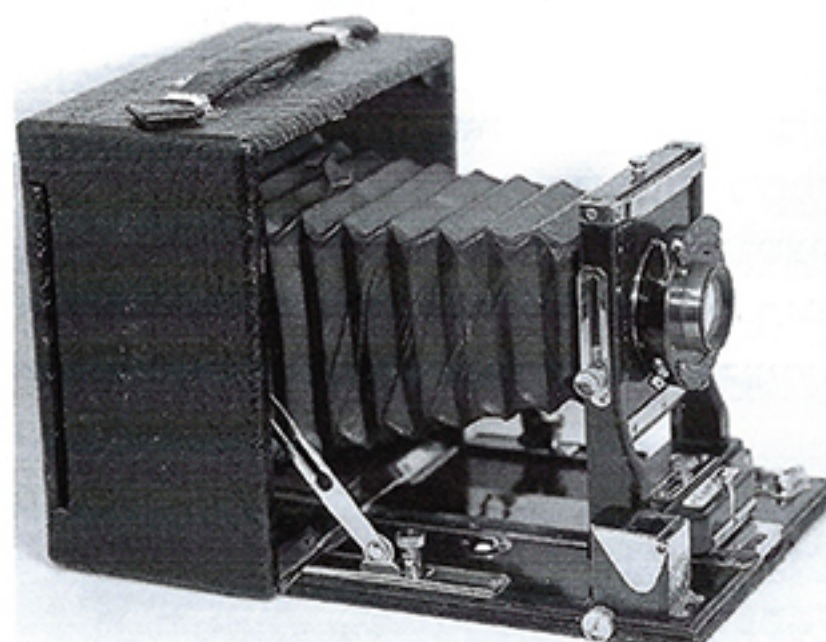
Lancaster & Son (1890)

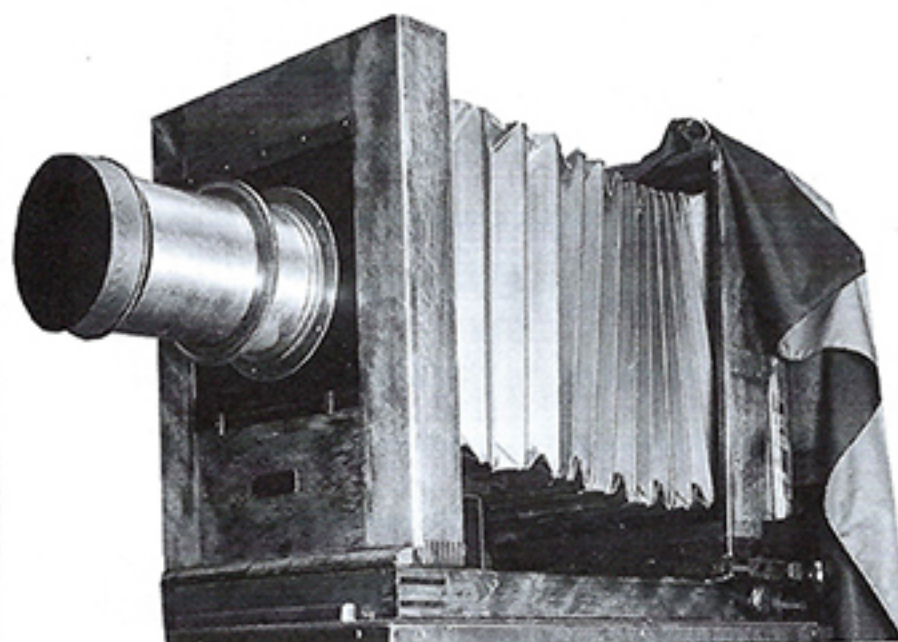
Ross of London (1875)

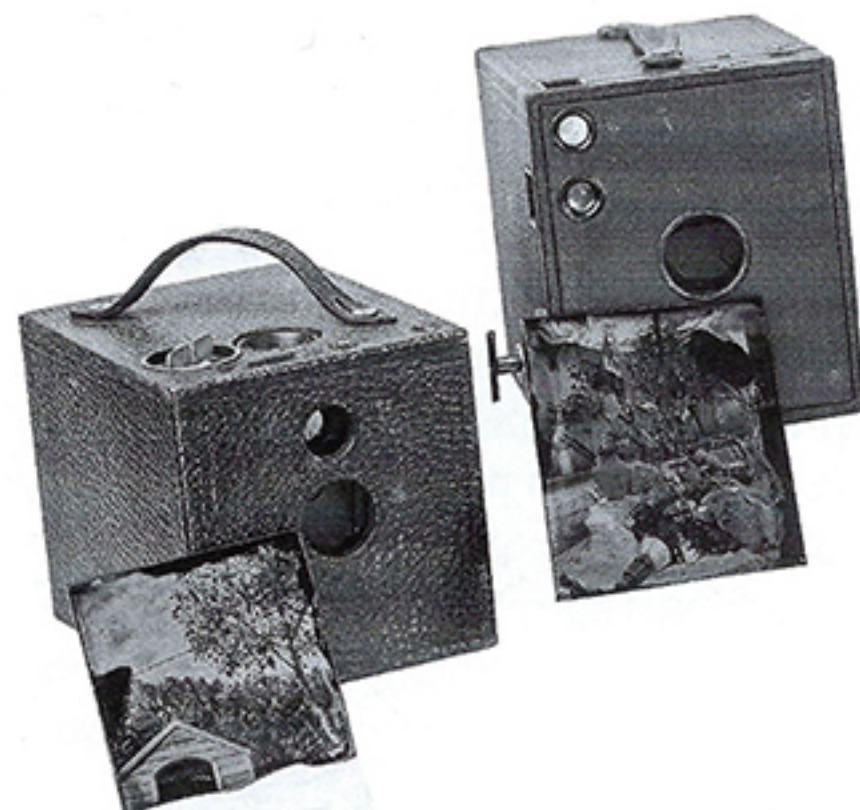
דרור ומצלמתו קודאק משנת 1889
Kodak no. 2 string set box camera

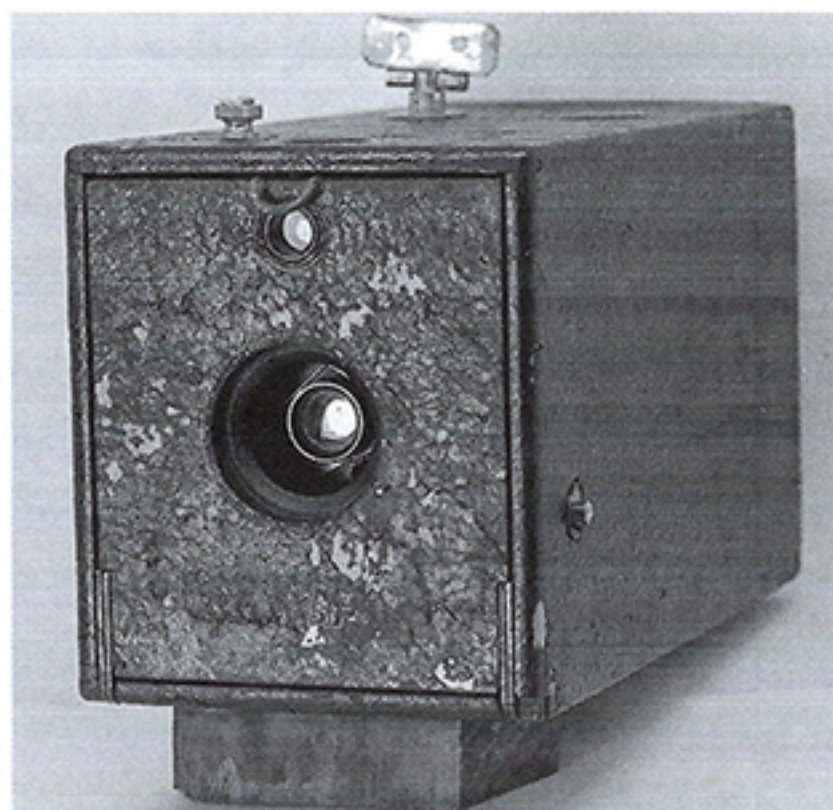
Conley (1898)

Century Studio Camera (1899)

Kodak Brownie cameras (1899-1912)

Kodak No 2 (1889)

Thorton Pickard Puck Stereo (1933)

19ct Stereoscopic Cameras

מצלמה זו הייתה בעלת סרט הצילום הראשון בהיסטוריה שלא דרש מהצלם פיתוח עצמי. דרור חזר ממסע זה עם עשרים נגטיבים (עגולים) אשר צולמו במצלמה משנת 1889 Kodak no. 2 לצורך הפעלתה הוא נדרש להתאים נגטיבים בגודל 5x4 אינץ' ברמת רגישות נמוכה במיוחד (Rollei Ortho 25) כי בדגם מקורי מוקדם זה יש רק מהירות סגר אחת: 1/25 שניה. דרור מחליף בשטח כל נגטיב חשוף בחדש ונעזר ב"שק חשוך" לשם כך. הוא קיבל אישור לצלם באחוזת לקוק (Lacock Abbey) ביתו של ויליאם הנרי פוקס טאלבוט ממציא הצילום ויוצרו של ספר הצילום הראשון "The Pencil of Nature" (הספר תורגם לעברית על-ידי מערכת המגזין "עולם הצילום" בשנת 1989 לציון 150 שנות צילום). דרור צילם במצלמתו העתיקה את האחוזת, קברו של פוקס טאלבוט והחלון המפורסם ששימש הממציא ליצירת הנגטיב הראשון בהיסטוריה. התצלום הסופי הדביק על כרטיסיה שייצר, עותק מוגדל של הכרטיסיות המקוריות ששימשו את חברת קודאק בראשית דרכה.

החלון המפורסם באחוזתו של פוקס טאלבוט, צילם דרור במצלמתו קודאק העתיקה

דרור התמחה בארה"ב גם בטכניקות הדפס מהמאה ה-19 וביניהן הדפס אלבומין (Albumen), הדפס מלח (Salt Print) וסיאנוטיפ (Cyanotype). את הטכנולוגיות המוקדמות הללו הוא מיישם בסטודיו במגוון רחב של שימושים ואף מוסיף ציור וצבע מתוך הכשרתו כצייר ואמן.

Dror Maayan. 09.08.2017

הדפס אנלוגי בגיוון ספיה

Dror Maayan. 04.03.2017

הדפס אנלוגי בגיוון ספיה

Dror Maayan. 09.11.2016

הדפס אלבומין

Dror Maayan. 04.03.2017

הדפס אנלוגי צבוע ידנית

Dror Maayan. 02.03.2017

הדפס אנלוגי בגיוון סיאנוטיפ